

FÖRORD

Den sekulära tron

JAG HAR VARIT PASTOR på Manhattan i närmare trettio år. De flesta människor i New York är inte gudstroende. Inte heller är de vad man kunde kalla ”jul- och påskkristna”. I stället skulle de flesta säga att de ”inte har någon religiös anknytning” eller är ”sekulära”.

För ett tag sedan gjorde *New York Times* ett reportage om ett samtalsforum som vår församling håller varje vecka för folk som är skeptiska till att det finns en Gud eller någon övernaturlig verklighet. De grundregler som gäller för gruppen utgår från att varken någon enskild religion eller sekularismen är sann. I stället inhämtar man synpunkter från många olika källor – egen erfarenhet, filosofi, historia, sociologi och även religiösa texter – i syfte att jämföra olika trossystem och bedöma hur rimliga de verkar i jämförelse med varandra. De flesta deltagare närmar sig säkert samtalet med en given ståndpunkt och ett visst hopp om att stärka sin egen världsbild med hjälp av denna utvärderingsprocess. Men varje deltagare anmodas också att vara mottaglig för kritik och beredd att erkänna brister i och problem med sitt eget synsätt.¹

Efter att artikeln publicerades togs den upp i flera diskussionsforum på nätet. Många hånade och förlöjlighade vårt initiativ. En kommentator sade att kristen tro ”förefaller helt ologisk i den verkliga, naturliga värld som vi lever i” och har således ”inga som helst [rationella] skäl som talar för den”. Många invände mot uppfattningen att sekularismen är en samling trosövertygelser som

kan jämföras med andra system. Tvärtom menade man att den bara utgör en rimlig värdering av sakernas natur byggd på en rent rationell bedömning av världen. Troende människor försöker tvinga på andra sina övertygelser, men när sekulära människor argumenterar för sin sak använder de sig bara av fakta, menade man, och folk som inte stämmer in blundar för dessa fakta. Enda sättet att vara kristen, sade en annan, är att utgå från att Bibelns sagor är sanna och blunda för alla förnuftiga bevis.

I ett annat diskussionsforum kunde deltagarna inte begripa varför någon sekulär skeptiker någonsin skulle vilja gå med i en sådan grupp. "Tror de att folk utan religiös anknytning i Amerika aldrig har hört 'de glada nyheterna'?" frågade en man klintroget. "Tror de att sekulära människor kommer till en sådan grupp och lyssnar och säger: 'Varför har jag aldrig fått höra det här förut?'" En annan skrev: "Folk saknar inte religiös anknytning därför att de obekanta med gudstro – de gör det därför att de inte *har* någon gudstro."²

Men under årens lopp har jag deltagit i fler samtalsgrupper av den här typen än jag kan räkna, och kritikernas gissningar om dem här ovan är till stor del felaktiga. Både troende och icke-troende kommer fram till sina ståndpunkter genom en kombination av erfarenhet, tro, slutledning och intuition. Och i dessa forum får jag hela tiden höra skeptiker säga: "Jag önskar att jag hade vetat tidigare att den här sortens gudstro och det här sättet att tänka existerade. Det betyder inte nödvändigtvis att jag numera tror, men jag har aldrig fått så mycket att tänka på kring de här frågorna förut."

Materialet i den här boken är ett sätt att erbjuda läsare lika mycket att tänka på – i synnerhet de mest skeptiska som kanske tänker att "de glada nyheterna" saknar kulturell relevans. Vi kommer att jämföra den kristna trons övertygelser och påståenden med sekularismens övertygelser och påståenden och fråga vilket

av dem som ger mest rim och reson åt vår komplicerade värld och människans erfarenhet.

Men innan vi går vidare bör vi ägna någon minut åt att undersöka hur vi kommer att använda ordet "sekulär" i boken. Det finns åtminstone tre sätt som ordet används på i dag.

Ett av dem tillämpar ordet på den sociala och politiska strukturen. Ett *sekulärt samhälle* är ett samhälle där det råder åtskillnad mellan kyrka och stat. Ingen religion gynnas av staten och de mäktigaste kulturinstitutionerna. "Sekulär" kan också användas för att beskriva enskilda individer. En *sekulär person* är någon som inte vet om det finns en Gud eller någon övernaturlig sfär bortom den naturliga världen. Allting har enligt detta synsätt en vetenskaplig förklaring. Slutligen kan ordet beskriva en viss sorts kultur med alla dess grundtankar och berättelser. En "*sekulär tidsålder*" är en tid då all betoning ligger på *saeculum*, på det som är här och nu, utan några tankar på det eviga. Livets mening, rättesnöre och lycka uppfattas och söks i vår tids ekonomiska välstånd, materiella bekvämlighet och känslomässiga tillfredsställelse.

Det kan vara till stor hjälp att skilja på dessa aspekter av sekulariteten, eftersom de inte är helt identiska. Ett samhälle skulle kunna ha en sekulär stat även om det fanns ytterst få sekulära människor i landet. Det finns också en annan tämligen vanlig åtskillnad. Enskilda individer skulle kunna förklara sig inte vara sekulära utan troende. Men i praktiken skulle Guds existens inte ha någon nämnvärd påverkan på deras livsbeslut och livsföring. Det beror på att troende människor som lever i en sekulär tidsålder har en benägenhet att välja make eller maka, yrke och vänner och ekonomiska förutsättningar utan något högre mål än sin egen befintliga lycka. Att offra sin egen sinnesfrid och välgång till förmån för transcendenta ändamål blir då ovanligt, till och med för sådana som säger sig tro på absoluta värden och på evigheten.

Även om man inte är någon sekulär människa kan den sekulära tidsåldern "urvattna" (sekularisera) tron tills den bara uppfattas som ännu ett livsval – jämte jobb, fritidssysselsättning, hobby, politik – i stället för att den utgör det ramverk som bestämmer alla livets val.³

I den här boken kommer jag att använda ordet "sekulär" på det andra och tredje sättet och kommer inte sällan att skarpt kritisera dessa ståndpunkter. Jag är emellertid ivrig anhängare till den första sortens sekularism. Jag vill inte att kyrkan eller någon annan religiös institution ska styra staten eller att staten ska styra kyrkan. Samhällen där staten har antagit eller främjat en enda sann tro har ofta varit förtryckande. De styrande har använt den "enda sanna trons" auktoritet för att rättfärdiga våld och imperialism. Men ironiskt nog resulterar äktenskapet mellan kyrka och stat i att den gynnade tron försvagas snarare än förstärks. När människor påtvingas en religion genom sociala påtryckningar i stället för att välja fritt, tillägnar de sig den ofta bara halvhjärtat eller rent av på ett skenheligt sätt. Det bästa alternativet är ändå en regeringsmakt som främjar varken en enskild tro eller en dogmatisk form av sekularism som svartmålar och marginaliserar all gudstro.

En verkligt sekulär stat skulle skapa ett genuint pluralistiskt samhälle och en "marknadsplats för idéer" där människor av alla sorters tro, inklusive sådana som har sekulära övertygelser, fritt och obehindrat kan bidra, utbyta åsikter, samexistera och samverka i ömsesidig respekt och fred. Finns det en sådan plats? Nej, inte ännu. Det skulle vara en plats där människor med djupt skilda åsikter ändå lyssnar länge och väl innan de tar till orda. Där skulle folk undvika alla halmgubbar och behandla varandras invändningar och tvivel med respekt och allvar. Man skulle anstränga sig för att förstå den andra sidan så ingående att deras meningsmotståndare kunde säga: "Du återger min ståndpunkt

mycket bättre och mer övertygande än vad jag själv kan göra.” Jag medger att det inte finns något sådant ställe, men jag hoppas att den här boken ska vara ett litet, ofullkomligt bidrag till att det skapas ett sådant.

För några år sedan skrev jag en bok med titeln *Varför ska jag tro på Gud?* Som titeln antyder lägger den fram olika argument, en samling skäl, för att vi ska tro på Gud och den kristna tron. Även om boken varit till stor hjälp för många, börjar den inte tillräckligt långt bak för många människor. En del kommer inte ens att påbörja upptäcktsresan därför att den kristna tron uppriktigt sagt inte förefaller vara tillräckligt relevant för att vara mödan värd. ”Kräver inte religion vissa trossprång i en tid av vetenskap, förnuft och teknologi?” undrar man. ”Färre och färre människor upplever ett behov av gudstro, och därför kommer den att dö ut.”

Den här boken börjar med att bemöta dessa invändningar. I de första två kapitlen kommer jag starkt att ifrågasätta både antagandet att världen håller på att bli mer och mer sekulär och uppfattningen att sekulära, icke-religiösa människor bygger sin livsåskådning i huvudsak på förnuftet. I verkligheten omfattar varje människa en världsbild som grundar sig på många olika rationella, känslomässiga, kulturella och sociala faktorer.

Efter denna första del av boken kommer jag i de följande kapitlen att jämföra hur den kristna tron och sekularismen (med sporadiska hänvisningar till andra religioner) söker ge mening, tillfredsställelse, frihet, identitet, en moralisk kompass och ett hopp – alla så viktiga att vi inte kan leva utan dem. Jag kommer att argumentera för att det är den kristna tron som emotionellt och kulturellt verkar mest rimlig, att den förklarar dessa livsfrågor på det mest övertygande sättet och att den ger oss oöverträffade möjligheter att möta dessa ofrånkomliga mänskliga behov.

Varför ska jag tro på Gud? tar inte heller upp många av de underliggande övertygelser som vår kultur vill tvinga på oss när det

gäller kristen tro, vilka får tron att verka så osannolik. Dessa outtalade förutsättningar framställs inte uttryckligen med hjälp av argument. Snarare suger människor i sig dem genom berättelser och teman inom underhållningsindustrin och på sociala medier. Man tar för givet att det bara är ”så det ligger till”.⁴ De är så starka att till och med många kristna, kanske till en början smygande, upptäcker att deras tro blir mindre och mindre påtaglig i själ och hjärta. Mycket eller kanske det mesta av det som vi ansluter oss till på denna nivå är därför inte lätt att upptäcka för oss som trosövertygelse betraktat. Några av de trosövertygelser som jag kommer att ta upp är:

- ”Man behöver inte tro på Gud för att leva ett fullödigt liv med mening, hopp och tillfredsställelse” (kapitel 3, 4 och 8).
- ”Man borde vara fri att leva som man vill, så länge man inte skadar någon annan” (kapitel 5).
- ”Man blir sig själv när man är trogen sina innersta önsningar och drömmar” (kapitel 6 och 7).
- ”Man behöver inte tro på Gud för att ha en grund för moraliska värden och mänskliga rättigheter (kapitel 9 och 10).
- ”Det finns knappast några bevis för att Gud existerar eller att den kristna tron är sann (kapitel 11 och 12).

Om du tänker att kristen tro inte har särskilt stora utsikter att verka rimlig för en tänkande människa, då är det här boken skriven för dig. Om du har vänner eller anhöriga som upplever det så (och vem i vårt samhälle har inte det?) borde den här boken vara av stort intresse för dig och även för dem.

Efter ett av våra samtalstillfällen för skeptiker i vår kyrka kom en äldre man fram till mig. Han hade kommit till många av våra samlingar. ”Jag inser nu”, förklarade han, ”att jag både under min ungdom då jag gick i kyrkan *och* under åren då jag levt som ateist, aldrig egentligen har undersökt vad jag tror på så här noga. Jag

har varit för påverkad av min omgivning. Jag har inte tänkt igenom saker och ting själv. Tack för att jag fått den här möjligheten.”

Jag hoppas att den här boken ska ge läsare både inom och utanför tron möjlighet att göra detsamma.